

PAKISTAN

UDVEKSLING AF FJENDEBILLEDER VED WAGAH

På grænsen mellem Pakistan og Indien opføres hver dag ved solnedgang et grænselukningsritual, som ved første øjekast blot handler om at tage flagene ned og lukke porten for natten. Men det er også en daglig udveksling af rituel aggression og fjendebilleder, som udføres af de to lande i en nøje afstemt spejling. For både Pakistan og Indien er denne udveksling antageligvis med til at styrke og bekræfte nationen. I Pakistans tilfælde bidrager arvefjenden Indien måske endda til en fortsat nationsopbygning, som går tilbage til statens oprettelse..

af ASTRID HELENE WASHINGTON

Grænseceremonien ved Wagah

Folk strømmer til Wagah på grænsen mellem Pakistan og Indien, og tribunerne på begge sider fyldes af mænd og kvinder, gamle, unge og børnefamilier, som skal se ceremonien, der lukker grænsen mellem Pakistan og Indien for natten. De kommer både fra lokalområdet og langvejsfra, nogle har familiemedlemmer i hæren, mens andre ingen tilknytning til militæret har. Mange har klædt sig pænt på til begivenheden, kvinderne på den pakistanske side med tilhørende hovedtørklæder

og på den indiske side ofte i sarier. Dette er en daglig lokal fest, som fejrer nationerne og staterne. Enkelte frivillige publikumsopvarmere på den pakistanske side er iklædt Pakistans grønne farve fra top til tå, og med flagets emblem på maven løber de frem og tilbage foran publikum og svinger store pakistanske flag. Dette hverv synes at være meget ærefuldt, selvom det er ulønnet, og mange vil gerne fotograferes med opvarmerne.

Allerede inden grænseceremoniens begyndelse klappes der i

takt forskellige steder på tribunerne, og mindre grupper råber nationalistiske slagord i kor. På den pakistanske side sidder mændene og kvinderne på separate tribuner, mens det indiske publikum, som kan skimtes gennem grænseportenes gitre, sidder blandet på tilskuerrækkerne. Folk tager fotos af hinanden, snakker på tværs af rækkerne og møder bekendte. Entusiasmen og begejstringen er smittende, og det minder om en festival eller en helt særlig festdag. Sådan er det hver eneste dag ved solnedgang ved Wagah.

Jeg har fået ceremonien anbefalet af en pakistansk arbejdskollega, som siger man ikke må bo i eller besøge Pakistan uden at tage til Wagah. "Det er næsten som en kamp mellem de to lande", siger han om ceremonien, som han har oplevet mange gange med både familie og venner, "de viser begge deres styrke og magt". Denne udveksling bølger frem og tilbage over grænsen i en kontinuerlig proces, et ritual, som varer omkring tre kvarter.

Grænseceremonien kan ses som en udveksling af vrede fagter

og råb mellem de to landes soldater. Der er tydeligvis tale om stor aggression, som dog er rituel, fordi ingen af grænsevagterne træder ud af deres rolle og overfalder modparten. Man holder sig til ceremonien og den rituelle aggression i en fælles koordineret øvelse, som kunne kaldes en form for negativ udveksling, fordi det er en udveksling af negative elementer.

Denne udveksling inddrager på sin vis også publikum på begge sider. Men hvor udvekslingen mellem soldaterne er negativ, kunne publikumsudvekslingen betegnes

som værende mere positiv. Det pakistanske publikum er i feststemning og bakker op om ceremonien med klapsalver og tilråb, og på samme tid er der også en slags opløftet fjendtlighed overfor den anden nation på den anden side af grænsen. Gennem grænseportenes gitre kan vi se og høre, at det indiske publikum er i lige så højt humør. Det pakistanske publikum gør sig umage for at overdøve inderne, og det modsatte synes at være tilfældet på den anden side. Man morer sig på denne måde lidt over fjendskabet. Jublen

Soldaterne på grænsen til Indien er i gang med grænseceremonien, som lukker grænsen for natten.

bølger på denne måde frem og tilbage mellem publikumstribunerne på hver side af grænsen i hvad man kunne kalde en mere positiv udveksling.

Grænseceremonien ved Wagah begynder med, at soldater på begge sider af grænsen marcherer op mod den hvidmalede grænse og de dobbelte, lukkede gitterporte. De bevæger sig hurtigt, aggressivt og stænkende, og man forventer næsten, at den udtalte aggression og vrede skal udmunde i ægte vold mellem parterne. Soldaterne er udvalgt nøje efter højde og drøjde, og det er tydeligt, at de gør sig umage for at se endnu større, bredere og mere aggressive ud. De er klædt i sorte uniformer på den pakistanske side og kakifarvede på den indiske, og begge grupper har brede bæltter, farverige ordner og emblemer samt markant hovedbeklædning med store, viftelignende toppe, som gør soldaterne endnu højere. Med sammenknebne munde og vrede ansigtsudtryk får man indtryk af, at de er på vej i krig, og det samme synes at være tilfældet på den indiske side.

Portene åbnes, og to soldater giver hinanden hånden. "Pakistan zindabad!", råber de begejstrede tilskuere konstant på den pakistanske side. Det betyder "Længe leve Pakistan!". Man kan i de få pauser i tilråbene høre, at de indiske tilskuere råber noget lignende om Indien på den anden side.

Så smækkes grænseportene hårdt i igen, og derefter følger en serie af marcher, gestikulation og råb fra begge landes soldater mod hinanden og hinandens territorier. På et tidspunkt under grænseceremonien skuler de pakistanske grænsevagter mod deres indiske modparter, strækker armene højt op i vejret og vender tommelfingerne ned. De indiske grænsevagter gør det samme mod Pakistan. Bevægelserne, aggressionen og antallet af soldater fremstår koordineret og næsten perfekt spejlvendt under hele ceremonien, hvor soldaterne kan se hinanden gennem gitterportene.

Ceremonien afsluttes med, at flagene på grænsen bliver taget ned for natten. Også løsningen af flagsnoeren er en udveksling og konkurrence mellem landene. Denne

gang handler det om hurtighed og elegance, og tilskuerne, hvis grænsevagt er først færdig, jubler begejstret og håner taberen. På internettet ligger også utallige videoer optaget på mobiltelefoner, hvor publikum buh'er af det andet lands soldater, hvis de er langsommere eller måske endda gør en fejl, snubler eller lignende. Flagene fires ned på nøjagtig samme tid til trompetfanfare, igen et hurtigt håndtryk mellem en pakistansk og en indisk soldat, og grænseportene lukkes for natten.

Under hele ceremonien er stemningen festlig, spontan og fuld af energi, men også umådeligt aggressiv. Det er et paradoks, at der på samme tid foregår denne positive udveksling af jubel og feststemning og samtidig en negativ udveksling af bl.a. aggression.

Underholdning med alvorsbund

Pakistanerne flokkes til denne daglige ceremoni ved Wagah. Fælles for mange pakistanere blandt publikum synes at være, at de gerne vil opleve grænseceremonien på et eller andet tidspunkt i deres liv. Den transmitt-

Grænseceremonien er et tilløbsstykke, her er det fotografen og hans familie, som poserer med en af de frivillige publikumopvarmere.

Porten ved Wagah på grænsen til Indien.

res ganske vist adskillige gange om året på pakistansk TV, men mange pakistanere udtrykker, at det er noget særligt at se ceremonien ved Wagah med egne øjne og opleve stemningen og fællesskabet.

Min pakistanske arbejdskollega fortæller også, at der tilmed kan være en mulighed for at få et glimt af en indisk filmskuespillerovre på den anden side af grænsen, hvilket ikke er dårligt i Pakistan, hvor de indiske film er populære, og rygtes det at der kommer en skuespiller for at se ceremonien, er der altid flere på publikumstribunerne end normalt. Endvidere er lukningen af grænsen en familievenlig, lærerig og også relativt økonomisk overkommelig oplevelse og adspredelse i et land, som ikke har et større udbud af familievenlige legepladser, forlystelsesparker eller lignende.

Tilskuerne har muligvis også mere alvorlige grunde til at komme til ceremonien. Den indiske professor Jisha Menon beskriver, hvordan nogle tilskuere på begge sider bliver tilbage i et stykke tid efter ceremonien for at se ind på nabolandet gennem gitterportene

eller måske endda møde en gammel ven og landsmand fra dengang Pakistan og Indien var ét. Menon citerer en historie om en inder, som aldrig er kommet sig over de grusomheder han deltog i under delingen af de to lande i 1947, og som regelmæssigt tager til Wagah i et forsøg på bearbejde sin skyldfølelse.

Jeg møder en højtrangerende pakistansk officer til en international konference. Jeg fortæller ham, at jeg har oplevet grænseceremonien ved Wagah. Han bliver glad for at høre, at jeg nød oplevelsen og tydeligvis går op i detaljerne. Vi taler længe om ceremonien og korresponderer senere om emnet, og han fortæller, at ceremonien "højner moralen" hos pakistannerne. Nogenlunde det samme udtrykker det pakistanske militær officielt i en dokumentar om Wagah, hvor de kalder grænseceremonien for en nationsopbyggende øvelse.

Pakistans oprettelse

En af de mange interessante aspekter ved grænseceremonien ved Wagah er, at de to landes

grænsesoldater ligner hinanden meget. Begge grupper har uniformer på, de er bevæbnede, og de gør nogenlunde det samme overfor hinanden i slags spejling. Den indiske politolog Sanjay Chaturvedi har skrevet, at grænseceremoniens soldater spejler sig i hinanden for at udtrykke en forskel. Og spejlingen er netop ikke helt perfekt: Uniformerne har forskellige farver, og elementet af konkurrence er ikke til at se bort fra. Endelig ved alle jo også, at det ikke er en spejling; den ene side er Pakistan, og den anden side er Indien.

Netop her, i denne vigtige brist i spejlingen, ligger måske kernen i grænseceremonien ved Wagah: Forskellen fra en 'ægte' spejling består måske netop i det faktum, at soldaterne står på hver sin side af en hvidmalet linje. En linje, som er vedtaget som grænse mellem to geografiske territorier, to lande og to nationer. Måske er soldaternes geografiske placering på den ene - eller den anden - side af den hvide linje den største forskel mellem dem.

For Pakistan har sin oprindelse i Indien, og for knapt 70 år siden

var det et samlet land. Adskillige forfattere og kendere af regionen beskriver det kulturelt sammen-smeltede Indien før delingen, hvor flere religioner ganske vist eksisterede side om side, men hvor nordindisk arkitektur og musik fik muslimske træk, og hvor muslimer, hinduer og alle andre levede både side om side og under samme tag i landsbyerne og regionerne.

Nogle argumenterer for, at Pakistan var de indiske muslimers længe ventede og ønskede nation, som befriede dem for marginalisering og primært hinduistisk herredømme, mens andre er knapt så sikre på, at det var den egentlige og vigtigste grund til det, som blev kendt som Partition: delingen af den dengang britiske koloni Indien i Indien, Pakistan og Østpakistan (senere Bangladesh).

Den franske specialist i Sydasiens Christophe Jaffrelot har beskrevet, hvordan Den Muslimske Liga faktisk ikke kunne mønstre mere end 5% af de muslimske stemmer i 1937, hvilket kun var 10 år før Partition og Pakistans oprettelse. Først året før delingen af Indien fik Ligaen gode valg i stater med et flertal af muslimer, og dette tilskriver han især lokalpolitik af forskellig art fremfor et specifikt ønske om et land for Indiens muslimer. Paradoksalt blev Pakistan etableret i et geografisk område med den mindst Pakistan-entusiastiske gruppe muslimer, og umiddelbart efter statens oprettelse boede der stadig flere muslimer i Indien end i de indiske muslimers nye hjemland Pakistan.

Uanset hvad drivkraften bag delingen var, kan der argumenteres for, at det har præget og måske stadig præger Pakistan, at der ikke var fuldstændighed enighed om

og fuld opbakning til den nye stat. For hvordan samler man en nation i en ny stat, hvis medlemmer ikke alle sammen ønsker at være en nation, eller hellere ville tilhøre en anden nation?

Fjendebillede

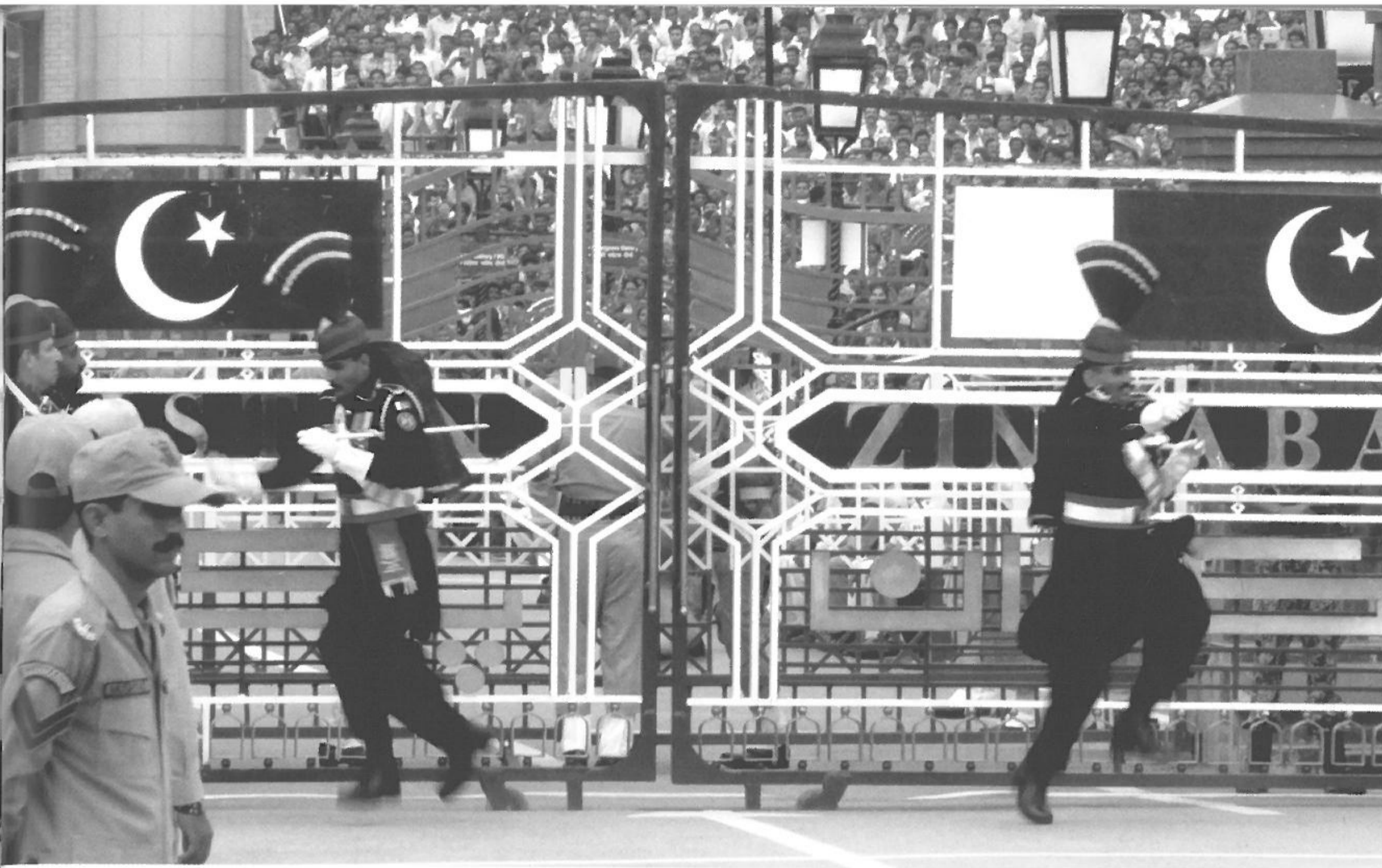
En måde at samle en sådan til dels splittet nation på er gennem fjendebilleder, som er negative fremstillinger af en anden gruppe. Studier fra andre dele af verden, ikke mindst Melanesien, viser hvordan en fælles fjende kan blive til et samlingspunkt for en gruppe, og dermed kan en sådan fjende ligefrem blive nødvendig for en gruppes eksistens. Uden fjenden eksisterer gruppen ganske enkelt ikke. Dette eksistensgrundlag forsvinder, hvis den ene fjende viser sig at være stærkere og overmander eller udsletter den anden, for nu er samlingspunktet væk. Derfor er det interessant at nogle fjendskaber til dels er aftalt spil, hvor grupper giver hinanden opposition men samtidig passer på ikke at eliminere hinanden, for uden en fjende er der ingen eksistens. Fjendskabet er på den måde en slags partnerskab for overlevelse, en form for venskab omkring fjendskabet, som man måske kan betegne et fjendskabsvenskab. Dette kommer meget tydeligt til udtryk ved Wagah, hvor soldaterne samarbejder om og koordinerer deres rituelle aggression mod hinanden.

Grænseceremonien ved Wagah indeholder netop disse fjendebilleder og den deraf kommende nationale samling. De pakistanske soldater puster sig op, marcherer op mod inderne og kommunikerer dermed, at inderne er en farlig fjende, en ond modstander, en

utilregnelig styrke som man må gøre sig ekstraordinært umage for at holde på den anden side af den hvide grænsemærkning. Inderne gør det samme.

Og når den formodede fjende på den anden side af grænsen ikke fremstilles som farlig og utilregnelig, så kommunikeres det i stedet, at der er tale om en elendig hær af inkompetente folk. Dette sker for eksempel, når soldaterne konkurrerer om at løsne flagsnoeren hurtigst muligt, eller i det hele taget når soldaterne spejler sig i hinanden igennem grænseportenes gitre. Hvem er størst og farligst? Og hvem er dermed i sammenligning den lille og sølle?

Soldaterne samarbejder dog om denne negative udveksling. Ingen af parterne nedgør hinanden mere end beskrevet, og ceremonien er nøje afstemt og spejlet ved grænsen. Dette understreges af håndtrykket mellem soldaterne to gange i ceremonien. Og hvis det ene land pludselig er bagud og koordinationen dermed halter lidt, sørger det andet lands soldater for at vente, til alle er klar igen. Privatoptagelser, som primært er lagt på nettet for at håne uheldige soldater, som taber noget eller falder, viser i al ubemærkethed også, at de to landes militær hjælper hinanden ved elegant at afstemme ceremonien, så spejlingen opretholdes. Man vil gerne konkurrere og vise rituel aggression, men man vil ikke nedgøre hinanden helt og aldeles, for begge lande skal opretholde venskabsfjendskabet og den nationale samling. Det er en national samling, som på en og samme tid kommer på baggrund af et fjendskab men også på bekostning af et samlet Indien-Pakistan, som

Soldaterne på grænsen til Indien i gang med grænseceremonien, som lukker grænsen for natten.

det var før delingen, hvor især venskaber og kontakt på tværs af religionerne måske var lettere. I dag kan de to landes borgere måske primært se på hinanden gennem gitterportene eller overdøve hinanden på tribunerne.

Udvekslingen af fjendebillederne foregår på den måde hver eneste dag, og måske er den til dels en reaktion på den pakistanske oprindelse som et land med en måske ufærdig, eller i hvert fald som udgangspunkt ikke overbevisende nationalitetsfølelse.

Fortsat dannelse af nationen

Denne udveksling af fjendebilleder er fascinerende og underholdende, og der er også ofte blandt publikum ved Wagah turister fra udlandet, som har læst om ceremonien i en guide, har hørt om

den fra pakistanere eller har krydset grænsen ved Wagah og ser ceremonien, inden de rejser videre. Men måske er der mere end blot underholdning og familieudflugter i grænseceremonien, og måske er der også tale om mere end en reaktion på den pakistanske forhistorie og oprindelse.

Med den relativt unge pakistanske nation kunne det tænkes, at både den negative udveksling i form af fjendebilleder men også den positive udveksling gennem publikum bidrager ikke blot til en underholdende grænselukningsceremoni, men også gennem fjendskabsvenskabet til en kontinuerlig samling og fortsat dannelse af den relativt unge pakistanske nation. Hver dag ved solnedgang er Pakistan gennem denne udveksling styrket en smule mere som nation. ■

Forslag til videre læsning:

Sanjay Chaturvedi: 'Process of Othering in the Case of India and Pakistan'. I: *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*. 2002: 2.

Christophe Jaffrelot (red.): *Pakistan, Nationalism without a Nation?* Zed Books Ltd. London 2002.

Jisha Menon: *The Performance of Nationalism*. Cambridge University Press. Cambridge 2013.

ASTRID HELENE WASHINGTON, BACHELOR OF ARTS FRA UNIVERSITY OF GEORGIA 1996, CAND.MAG. I TVÆRKULTURELLE STUDIER FRA KØBENHAVNS UNIVERSITET 2013. ARBEJDE I BL.A. LIBERIA, PAKISTAN, JORDAN OG AFGHANISTAN. INTERESSE INDENFOR POST-KONFLIKT-SPØRGSMÅL, GRÆNSER, MIGRATION, NATIONALISME, KULTURMØDE, OTHERING OG FJENDEBILLEDER, DEMOKRATI OG VALG.

Alle fotos af Sohail Humayun Malik